DISPUTATIO JURIDICA INAUGURALIS, 33.ª

DE

SACRO-SAN-
CTO TALIONIS
JURE,

QVAM

DIVINO ANNUENTE NUMINE,

: DECRETO ET AUTORITATE MAGNIFICI JCTORUM ORDINIS IN ALMA VIADRINA,

RECTORE MAGNIFICENTISSIMO,

SERENISSIMO PRINCIPE AC DOMINO,

)N. CHRISTIANO ULRICO,

JCE WURTENBERGIÆ, TECCIÆ, ET IN SILESIA OLSNÆ,
COMITE MONTISBELGARDI, DYNASTA HEIDENHEIMII,
STERNBERGÆ ET MEDZIBOHRA, ETC. ETC.

PRÆSIDE

)NO. HENRICO COCCEJO,

AUGUST. AC POTENTISS. REGIS BORUSSIÆ
CONSILIARIO INTIMO,
FACULTATIS JURIDICÆ ORDINARIO, ET ANTECESSORE
PRIMARIO, h. t. DECANO,

:FAUTORE ET PATRONO SUBMISSA DEVOTIONE COLENDO,

PRO

MMIS IN UTROq; JURE HONORIBUS AC PRIVILEGIIS DOCTORALIBUS RITE CONSEQUENDIS,

Publicæ ventilationi submittit

Id D. XVIII. Maji, Horis ante- & pomeridianis An. MDCCV.

PETRUS DÜKER, Bremens.

RANCOFURTI ad VIADRUM, Literis CHRIST. ZEITLERI.

DISPUTATIO INAUGURALIS
De
SACRO-SANCTO TALIONIS JURE.

§. 1.

EA eſt hominum naturæ inſita quaſi Philautia, & de ſe ſentiendi opinandique facilitas, ut, licet aliam artem diſciplinamque profiteantur, tamen nec ei tractando ſe impares exiſtiment, quod alterius eſt diſciplinæ; Unde & accidit plurimùm, ut nulli hominum longiùs & imperitiùs aberrent, quàm qui rebus à ſe alienis ſe ingerunt.

§. 2.

Quod ſi in ulla alia, certe in Juris diſciplina, cujus omnes facilè periti videri volunt, accidit. Unde per ſummam plerumque imperitiam factum eſt, quod plurimi Jura Romana, quæ Julianus Imp. tanti faciebat, ut diceret, non poſſe ea non à Diis condita videri, carpere, arrodere & vellicare in animum induxerint.

§. 3.

Inter hos igitur mirum non est, fuisse quoque Favorinum Philosophum à Gellio passim celebratum: Qui, cùm inter plura alia jura talionem quoque non satis intelligeret, sed reprehenderet, ludibrium debuit Cæcilio Icto. Ita enim legem illam talionis perstringit: *Nonnulla autem istis legibus nec consistere quidem visa sunt. Velut illa lex talionis, cujus verba, (nisi memoria me fallit) hæc sunt: Si membrum rupit meum, è pacto talio esto. Præter enim ulciscendi acerbitatem, nec procedere quoque executio justa talionis potest. Nam, cui membrum ab alio ruptum est, si ipsi itidem rumpere per talionem velit: Quæro an efficere possit rumpendi pariter membri æquilibrium. In qua re primùm ea difficultas est inexplicabilis. Quid si membrum, inquit, alter imprudens ruperit? Quod enim per imprudentiam factum est, retaliari per imprudentiam debet. Ictus quippe fortuitus & consultus, non cadunt sub ejusdem talionis similitudinem. Quonam igitur modo imprudentem poterat imitari, qui in exequenda talione non licentiæ jus habet, sed imprudentiæ? Sed, & si prudens rupit, nequaquam patietur, aut altiùs se lædi, aut latiùs: Quod cujusmodi librâ atque mensurâ caveri possit, non reperio. Quin, etiamsi quid plus erit aliterve commissum, res fiet ridiculæ atrocitatis: Ut contraria actio mutuæ talionis oriatur & adolescat infinita quædam reciprocatio talionum.* Hactenus Favorinus apud Gell. *Lib. 20. Noct. Attic. cap. 1.*

§. 4.

Neque verò hic Philosophus hujus erroris autor videri debet, qui jam ab antiquissimis Pythagoræ temporibus in Græcia & Italia inveteraverat. Huic enim Philosopho ejusque sectatoribus, crassæ barbaræ

ræque hujus talionis ſententiam tribuit Ariſt. *Magn. Moral.lib.1.cap. 34.* & Pythagoricos ait *juſtum exiſtimaſſe, ut quæcunque quis feciſſet eadem talionis vice pateretur.* Unde & talio jus Pythagoricum vulgò dictum fuit.

§. 5.

De hac igitur materia talionis cùm juſtisſimo ſenſu tum ſanctisſimo jure pauca pro diſputatione inaugurali nunc proponenda, atque hujus talionis ſenſum à barbaræ interpretationis errore, juſtitiam à profanæ talionis immanitate, & ſacroſanctam ejus autoritatem à variis abuſibus, denique ipſam quaſi talionem à talione, illam ſcil. piam juſtam & ſanctam ab iſta fera, barbara ac immani, unaque leges, ſacras literas, ipſamque, quæ talionem conſtituit, naturam à tam fœdæ opinionis ac doctrinæ labe aſſerere pro viribus aggredior.

§. 6.

Talio itaque quid ſit, ipſa vox infert, quæ quaſi pariationem ſignificat, ita ut, quale commiſſum eſt, TALE quoque ferendum ſit: adeò ut utrumque æqua quadam lance penſetur, & commiſſum ad æquatâ ipſi pœnâ ceu pretio quodam ſuo luatur, unde pœnæ delicti æſtimationes aptisſimè dicuntur in *l. 41. ff. de Pœn.*

§. 7.

Hinc variis illa apud Græcos nominibus deſcribitur, quæ rationem ejus apprimè declarant. Pythagoræ dicta fuit Ἀντιπεπονθός, Ariſt. *d. lib. 1. cap. 34.* id eſt, jus, quo quis tantundem patitur, ac fecit. Quod ipſum quoque vox ἀντοπάθεια exprimit. Aliis ἀντισήκωσις, ſeu mutua & æqua penſatio, & ejus, quod quis agit ac patitur, libratio. Aliis ἀντάμειψις, ſeu jus, quo

 facto

facto suo quis reus fit ad tantundem &c. *vid. Suid.* Sed & dici solet pœna Neoptolemea ab illustri illo exemplo Neoptolemi seu Pyrrhi Achallis filii, qui cum Priamum ad aram obtruncâsset, ipse deinde ab Oreste pariter ad aram obtruncatus fuit: Eaque talio divina in proverbium deinde abiit. vid. Pausan. *lib. 4. cap. 17.*

§. 8.

Rectè itaque describitur talio, quod sit jus, quo quisque tantundem patitur, ac fecit. Quæ descriptio ad rationē vocis ac rei expressæ omnes sensus complectitur. Hanc talionis legem graphicè descripsit divinus Moses *Exod. 21. v. 23. & seqq. Reddes animam pro anima, oculum pro oculo, dentem pro dente, manum pro manu, pedem pro pede, adustionem pro adustione, vulnus pro vulnere, livorem pro livore &c. Et Lev. 24. v. 17. 18. Hominem pro homine, bestiam pro bestia. It. v. 19. 20. sicut fecit, ita fiet ei: Fracturam pro fractura, oculum pro oculo, dentem pro dente restituet; qualem maculam inflixerit, talem sustinere cōgetur. Et Deut. 19. v. ult. Nec misereberis ejus, sed animam pro anima, oculum pro oculo, dentem pro dente, manum pro manu, pedem pro pede exiges.*

§. 9.

Ex hoc Hebræorum fonte jus hoc ad Græcos & in leges Atticas translatum est, unde Legis XII. Tabb. autores in Græciam ejus rei causa profecti in leges Romanas retulere, lege sic lata: *Si membrum rupit, ni cum eo pacit, talio esto. Gell. d. loc.*

§. 10.

Has leges certum est non posse intelligi de retribuendo ejusdem generis malo & infligendo iterum naturali vulnere: Quod duplici ratione liquet.

(1.) Quia

§. 11.

(1.) Quia id humanæ potestatis non est actum, in corpore humano ita moderari, ut vulnus in omnibus par sit alteri vulneri. Hæc enim vulnera ad mensuram dari non posse, qui nec ita posse constat ut, qualiscunq; sit actus, non periclitetur vita ac valetudo: Sed &, licèt ictus omnes ac vulnera ita metiri homo posset, ut nulla re varient, sed per omnia æquentur, ipsa corporum ac constitutionum varietas obstat, ne talio fieri possit, cum unum idemque vulnus in alio corpore letale sit, quod in alio non esset, *L. 51. ff. ad L. Aquil.* Non igitur possunt leges intelligi de talione, quæ in homines cadere nequit, sed longè ultra eorum modum & vires est.

§. 12.

(2.) Etsi hæc omnia accurata ratione certaque mensura æquari possent, non tamen justa talio esset: Quippe quæ non sola quantitate vulneris, sed expensis omnium eorum, quæ commissi crimen augent vel minuunt, rationibus æstimatur, eaque omnia in justæ talionis rationis computantur? Uti animus, personæ conditio, tempus, locus, dolor, qualitas &c. *L. 16. §. 1. ff. de Pæn.* Unde merito Aristot. quoq; *d. L. 1. Magn. mor. cap. 34.* oppugnat sententiam Pythagoricorum, quòd eadem non sit talio ad omnes.

§. 13.

Videndum igitur, quomodo horum omnium talio ritè pensitanda sit. Ex definitione talionis apparet, tantundem ferri debere. Hoc quomodo æstimandum est? Et primùm constat, æstimationem nihil aliud esse, quàm mensuram rei æstimatæ, quæ ejus valorem metitur, ut ulna longitudinem, & pondus gravitatem:

vitatem: Adeò, ut mensura & mensuratum ratione ejus, quod in mensuram venit, unum idemque sit. Unde & æstimatio loco ipsius rei est. *L. 39. ff. de Usufr. L. 33. ff. de Pecul.*

§. 14.

Æstimatio autem dupliciter fit: vel pecuniâ numeratâ; vel aliis rebus tantundem valentibus. Hæc ultima antiquissima & naturalis est, quâ olim, nondum inventâ monetæ formâ, gentes usæ sunt; quæque nunc adhuc obtinet in permutatione. Olim enim emtio species permutationis fuit, nec aliter facta est quàm rebus permutatis, cùm alia ratio emendi non esset: & pro emtore habitus est, qui re aliqua indiguit & pro eas alias res obtulit, quæ instar pretii fuêre, inprimis aurum & argentum appendi solitum est. Altera verò deinde obtinuit æstimationis species ex instituto hominum, dum, ut commodior esset & facilior ratio commercia exercendi, pecunia publicâ formâ percussa & numerata sensim inter gentes obtinuit. *L. 1. ff. de Contrah. emt.*

§. 15.

His positis sequitur jam, talionem justam in genere tripliciter fieri posse. 1. Si id ipsum quod oblatum est, cum omni eo quod eo facto alteri abest, restituatur: 2. Si totum hoc pecuniâ numeratâ æstimetur, eaque æstimatio seu pretium loco rei restituatur, 3. Si tantundem aliis, præter pecuniam numeratam, rebus pensetur, quæ sunt ejusdem valoris, & has loco rei ablatæ solvendo damnum restauretur.

§. 16.

Unde quæro, quæ harum talionum justa sit ac sufficiat? Resp. Si res ablata exstet, ac in potestate debitoris

bitoris ſit, ipſam reſtituendam esſe, non æſtimationem aliam: Quia in obligatione reſtituendi hoc ipſum eſt, quod ablatum fuit. Et in eam rem auferenti nihil quicquam invito domino juris eſt, adeoque nec poteſt eam absque injuria habere aut retinere, etſi ejus loco omne id, quod intereſt domino rem petenti; offerrat, adeò ut ſi quis fundum debeat & decuplum pro eo ſolvere paratus ſit invito domino, non tamen obligationi ſatisfaciat. Unde optimè JCti Romani & Impp. pro regula & lege ſtatuerunt, *Aliud pro alio invito creditori ſolvi non posſe. L. 2. §. 1. ff. de Reb. cred. L. 16. C. de ſolut.* Et hinc accurata loquendi ratio eſt, quâ utitur Imp. *in L. 17. C. de fid. inſtr.* cum ait, necesſitatem venditori imponi, *vel contractum venditionis perficere, vel id quod emtoris intereſt ei perſolvere.* Ex his enim verbis apparet, non perficere eum contractum venditionis, qui id, quod intereſt, ſolvit. Hæ duo enim invicem opponuntur, adeoque fidem ex contractu non implet, qui rem ex eo promisſam non præſtat, etſi id omne, quod intereſt, ſolvat *d. L. 17.* nulla enim ratione cogi dominus poteſt, ut re ſua invitus careat *l. 8. ff. de in lit. jur. l. 11. ff. de Reg. Jur.* Atque hinc conſtitutum eſt jusjur. in litem, quo dominus in infinitum rem æſtimare poteſt, ſi dolo vel contumaciâ partis ei res ipſa non reſtituatur. *tot. tit. ff. de in lit. jur.*

§. 17.

Verùm, ſi res non extet aut reſtitui ipſa in integrum nequeat, ad æſtimationem deveniendum eſt, ut cùm res ipſa non posſit præſtari, tantundem præſtetur. Hoc igitur & jure ita cautum, *l. 71. §. 3. ff. de Legat. 1. l. 26. §. fin. eod. tit. l. 8. pr. ff. de Cond. furt.* & rationis naturalis eſt, ita tantundem reſtitui ut optimè

& plo-

& plenisſimè poteſt; Ultra enim quàm præſtari poteſt, obligatio non eſt.

§. 18.

Cùm igitur antè dictum ſit, dupliciter fieri æſtimationem, precio vel rebus, *ſup.* §. 14. quæritur, quænam in talione intelligenda ſit? Reſp. Ea, quæ pecuniario pretio fit, ſi vel ipſa res eo æſtimari, vel ſaltem cauſa hoc modo expediri posſit, quia ea & tutior & certior æſtimatio eſt, cùm pecunia numerata ſit vera & certa menſura quædam rerum omnium. Unde pœnæ pecuniariæ. Neque tantùm illæ adhibentur, ubi damnum pecuniâ æſtimari poteſt, ſed & in libero homine læſo &c. non enim his pœnis corpus ejusq; damnum propriè æſtimatur, ſed inſpicitur injuriæ illatæ modus, & quantum multæ ſufficiat, ut æquatus utrinq; mali ſenſus, & patiendi, dolendique vices penſatæ videantur.

§. 19.

In cœteris omnibus, quoties vel injuria tam atrox & gravis eſt, ut ei reparandæ non ſufficiat pecuniaria talio; vel reus tam inops ſit, ut eam præſtare nequeat altera æſtimatio neceſſaria eſt, ut aliis quibuscunq; rebus fiat, quæ ſui momento, licèt alio mali genere, æquent tamen & quaſi metiantur damni vel injuriæ illatæ gravitatem.

§. 20.

Cùm verò damna ac injuriæ ſint, quæ ei, qui paſſus eſt, reparari non poſſunt, uti cum homo vitâ privatur, hæc quidem reddi occiſo nequit, at nihilominus homicida tantundem pati debet lege talionis. Atque ita thorus adulterio violatus reſtitui quidem nequit, at adulteri tamen non ideo minus flagitium luunt, tantundem æſtimatione ferendo. Et ſic in aliis.

§. 21.

Etenim injuriæ reparatio ac talio ita fieri debet ut optime potest. *sup.* §. 13. & 15. Et si igitur tale commissum sit, ut jus in integrum restitui & læso reddi non possit, id tamen non liberat delinquentem, sed adversus ipsum nihilominus executio talionis fieri debet, prout potest, anima pro anima dari, licet alteri illa reddi nequeat; Et oculus pro oculo &c. licet ideo visum alter non recipiat; Atque ita injuria tolli, etsi jus omne non redintegretur.

§. 22.

Ea scil. est naturæ seu Dei ad homines lex ac decretum, ne quid mali inter eos fiat. Unde sequitur, si quid factum sit, id tollendum & abolendum esse: Quod ni fiat, est utique & perseverat mali ratio contra Dei ac Naturæ decretum. Aut igitur res in integrum restitui & in priorem plane statum reduci potest, ut & lædenti aufferatur, & læso restituatur, & tum id omnino ita faciendum est; aut non potest reparatio integra fieri, sed, licet à parte rei talio fieri eique tantundem auferri possit, non tamen & læso restitui, vel ipsius ratione factum infectum fieri, & hactenus expedienda & talio ut potest; in residuum enim, quod impossibile est, obligatio inter homines cessat. Sic igitur saltem malum auferendum est, etsi bonum resarciri universum nequeat.

§. 23.

Expenduntur igitur in computanda talione primum rationes alterius, quod vicissim ferendum est, mali, quod ita comparatum esse debet, ut sensu pœnæ injuriam pensare possit, in rei vel corpore, vel capite, vel juribus publicis aut privatis, vel in fama, aliis-

que omnibus, quæ ei cara sunt, & quorum privatione non minùs ipse affligitur ac alterum afflixit.

§. 24.

Equidem non posse inquies hoc modo omnia crimina justa talione æstimari & pensari, cum hæ res & facta nullam certam æstimationem habent. Verùm habent utique, etsi humano judicio difficile sit eam definire: Non fallet justissima proportio divinam olim Nemesin; hominum verò arbitrio licet accurata non semper comparatio fieri possit, agendum id tamen est legislatori, ut definiat quam proximè possit; idque ipsius religioni, prudentiæ, & conscientiæ relinquitur.

§. 25.

Hinc jam elucescit verus divinæ illius legis sensus: *Dentem pro dente; oculum pro oculo; cicatricem pro cicatrice &c.* Item ejus, quæ inde desumta est legis, *Si membrum ruperit, talio esto.* Nimis enim insulsum est statuere, his rebus ipsis fieri retributionem; cùm constet, nec ad certam mensuram vulnera infligi, quin nec sine periculo vitæ posse, nec, etsi posset, æquari etiam utriusque facti rationes & qualitates; quæ tamen omninò in æstimationem veniunt, *sup.* §. 22. Valet igitur omnino regula naturæ, ut quoties res ipsa præstari nequeat, ejus pretium ac æstimatio succedat, quæ, ut eleganter Grotius *de J. B. & P.* loquitur, morali ratione idem est. Atque adeò debet reus justa æstimatione facti & omnium ejus circumstantiarum, *dentem pro dente, oculum pro oculo &c.*

§. 26.

Ex his omnibus illud liquet, ex natura & lege talionis non quidem id sequi, ne plùs mali quis patiatur quam

quàm fecit, ſed ne unquam minùs: Quatenus enim minùs mali quàm commiſſum eſt reparatur, malum durat, nec reſtaurari injuria facta poteſt, niſi integra talione. At nec talio nec quicquam aliud impedit, quò minùs qui quid commiſſit plus mali patiatur quam fecit, deterrendæ ſcil. in futurum, tum ipſius, tum aliorum malitiæ. Nam & hoc Superioris & boni Magiſtratus officio comprehenditur, ut non tantum reparet, quæ commiſſa eſt, injuriam ſed & caveat ei non comittendæ in poſterum Satius enim eſt integram civitatem & intactam ab injuriis, ſi fieri poteſt, ſervari, quam inquinatam purgari: Expedit igitur ita temperari pœnas, ut talio quidem immutabiliter in omnibus negotiis obtineat, in gravioribus verò delictis ultra eam deterrendis quoque hominibus in poſterum pœna ſtatuatur, eoque & injuriæ factæ reparentur & futuræ caveantur: quomodo DEUS non ſimplicem, ſed ſeptuplicem talionem interminatus eſt ei, qui Cainum occiſurus esſet; *Gen. 5. v. 15. & 24.* cùm jam ab ipſo DEO ille punitus esſet, repetita exſecratione totius terræ durisſimis in futurum operis & perpetua proſcriptione ſeu banno, *d. c. 5. v. 11. 12.*

§. 27.

Eſt igitur jus talionis, ſeu jus illud, ut minimùm tantundem reparetur, jus naturâ conſtitutum jus inquam, immotum, inviolabile & Sacro Sanctum, quo & DEUS ipſe uti ſolet, quòdque inter omnes gentes ab omni memoria receptum eſt. Certisſima enim hæc naturæ ratio eſt, jus & juſtitiam inter homines à natura ſupremoque rerum Arbitro conſtitutam esſe: unde ſequitur, ſi quid injuſti commiſſum fuerit, id necesſariò in priſtinum ſtatum reſtituendum

 esſe,

esse, &c, quatenus non restituitur, cum restitui possit, manere injuriam, &, manente injuriâ, iram vindictamque summi Numinis, in cujus jura incursatur. Unde in sacris perpetuò ipse Divinus Autor illud inculcat, ut malum auferatur de medio, &c. *Devt. 22. v. 21. 22. 24.* Etenim totum humanum genus est quædam DEO sacra societas, quam adeò ipse incorruptam, atque ab injuriis intaminatam ipse vult; unde non potest non odium ipsius ac vindicta in homines concitari, quoties contra ejus sanctissimam voluntatem aliquid delinquitur, neque id reparatur. Ea enim reparatio cum Civitati ejusque Rectori commissa sit, non potest non ipsam civitatem ejusque perniciem redundare, si, quæ publica autoritate fieri debuit, injuriarum reparatio neglecta fuit. Perpendamus igitur vocem divini illius oraculi, quo ipsi Israëlitarum civitati ac Reip. in genere interdicitur, derogare quicquam talioni, non tantùm in suppliciis sed & in aliis pœnis, cùm dicitur: *Non ignoscet ei oculus tuus; sed animam pro anima, oculum pro oculo, dentem pro dente, manum pro manu, pedem pro pede.* Quo gravissimo carmine omnis usque ad talionem dispensandi potestas liberis quoque populis & summis potestatibus, qualis erat gens Israëlitica, penitus ademta est: Nam nec ipse Deus, quà est justitiâ, sine causa ex ea aliquid remittit, ut in sequentibus apparebit.

§. 28.

Hinc certum est, cùm nihil in hoc orbe, nihilque omnino corporei cum vita ac anima hominis, quippe divinitatis particula, comparari possit, illius ademtæ talionem nullam esse posse, quæ non sit inferior delicto, nisi ipsa vita & anima: quà solâ cùm æstimari ac pensari crimen

crimen illud possit, vicissim eam auferri necesse est, cùm nullum animæ pretium statui possit, quàm anima. Ex hac lege talionis est oraculum illud Noachidis datum: *Qui sanguinem effundit, ejus sanguis effundetur. Gen. 9. v. 6.* Et quod passim dictum est, *Animam pro anima.*

§. 29.

Certum igitur est, homicidii pœnam minorem ultimo supplicio esse non posse: &, licèt aliàs pœnarum determinationes & æstimationes à judicio Magistratus Civilis pendeant, nec earum quantitas naturâ definita sit, homicidio tamen pœna capitis ipsâ naturæ lege injuncta, decisumque omnino est, si pœna minor sit ultimo supplicio, eam à justæ talionis rationibus deficere nec crimini adæquatam esse. Eluxit ejus juris evidentia exemplo Caini, qui fratricidii manifestus, & tum perpetrati sceleris, tum talionis conscientiâ anxius ac trepidus, *Quisquis*, inquit, *me invenerit interficiet me. Gen. 4. v. 14.* Nondum tum homines in Civitates coierant, nedum leges inter se condiderant, quin primus hominum iste Cainus humano semine procreatus est, unde ergo illa statuendæ in se talionis notitia, nisi ab ipsa natura? Fuitque tam certum hoc indubitatumque jus inter omnes, ut non tantum Cainus sibi ab omnibus metuerit, & legem talionis hominibus persvasam fixamque crediderit, sed & ipsi DEO necessarium visum fuerit, ne homines jus hoc talionis in Cainum exequerentur, peculiari signo & statutâ septupli pœnâ id cavere atque avertere. Adeò jam tunc, cùm præter solam naturalem, nondum ullam legem homines agnoscerent, talionis sensum agnoverunt, ac pro immota lege habuerunt.

§. 30.

Ex quibus irrefragabiliter infertur, homicidio com-

commiſſo pœnæ capitalis gratiam à nullo homine, nec ab ulla humana poteſtate fieri poſſe: cùm pœna hæc decreta ſit ipsâ naturæ lege ac præcepto, cui nulla poteſtas, nullus Magiſtratus derogare poteſt; quippe cui omnes ſubjecti ſunt, omnesque ejus reſpectu privati: Derogare autem legi nemo poteſt niſi qui condidit, aut qui parem ipſi Conditori poteſtatem habet, qualis nulla humana poteſtas eſt, comparata cum ſummo Creatore ejusque decretis. Quæ omnia certi juris, certæque rationis ſunt.

§. 31.

Hoc ipſæ ſacræ literæ ſeverè inculcant, omnemque hujus talionis remiſsionem penitus abominantur: Ita expreſsè præcipitur populo Iſraëlitico: *Non parcet ei oculus tuus: Sed animam pro anima* &c. *Deut. 19. in fin.* Hæc lex, ut jam vidimus, dicta fuit toti populo, qui liber populus & cum ſumma poteſtate fuit. Idem clariſsimè *Num. 35. v. 32. Non recipietis pretium ab eo, qui reus eſt ſanguinis, ſtatim & ipſe morietur.* Quâ lege ſummæ poteſtati, qualis fuit in Rep. Hebræorum, cui hîc Deus loquitur, omnis auffertur de hac pœna homicidii diſpenſandi poteſtas. Sed & eadem lex omnibus Noachidis, id eſt toti humano generi lata eſt. *Gen. 9. v. 6. ſup.* §. *28.* Ergo & omnes homines, & totum genus humanum hac lege obligatur. Pugnant autem ipſum, qui lege obligatus & adſtrictus eſt ei derogare, ſeu, ut loquuntur, de ea diſpenſare poſſe, quod eſt ejus, qui lege ſuperior, non qui eâ inferior eſt, ut humanum genus ſummo Legislatore. Atque ita, cùm Carolus V. gratiam homicidii largiri vellet ei, cui valdè favebat, ideoque reſcriberet ad Conſilium Mantuanum, Ampliſsimus ille Senatus graviſſi-

vissimis literis causas reddebat, cur id fieri non posset. Et pariter testis est Per-Illustr. Dn. Præs. à Facultate Juridica Archi Palatina, se referente, bis pronunciatum fuisse, semel de puella Hannovica, quæ in partu infantem occiderat, eaque res tum omnibus propè novellis vulgata fuit: Etsi autem plurimi Viri Illustres & Magnates, miserati ætatem, formam & ingeniũ puellæ, singulari studio pro ea intercederent, & ipse illustrissimus Comes qui consulebat Facultatem, tantis Intercessionibus motus, in gratiam, si fieri posset, proclivem se significaret; prædicta tamen Amplissima Facultas Heidelbergensis plurimis rationibus evicit, in modo quidem supplicii locum gratiæ esse posse, in supplicio non posse: Unde gladio deinde punita fuit. Quo modo in simili propè causa iterum deinde ibi pronunciatum & judicatum; quin & tertium in supremo consilio Status Electoralis Palatini, ipso præsente, in milite qui cædem fecerat, ita conclusum fuit, licet hic miles tandem aliunde pœnam mortis evitaverit.

§. 32.

Sed & in adulterio cum conjugata commisso justa talio infra supplicium capitis statui nequit; & omnia reliqua infra ejus æstimationem esse videntur. Nam & violatur eo conjugalis tori sanctimonia, quem solùm natura constituit propagandi hominis conservandique generis humani, divini animalis, modum ac remedium; & hoc præterea agitur, ut perpetua ac æterna inferatur familiis injuria, quæ cum partu adulterino, ejusque posteritate, omnia familiæ jura usurpante, aliosque iis privante, in sempiternum perennat: Accedit, quòd adulterini amoris furoribus periclitetur vita conjugis innocentis. Denique hoc crimen

men omnium ſcelerum ſentina eſt; tantique viſum, non impunè id eſſe, cùm maximè in occulto fieri ſoleat, ut amaræ potionis miraculo & execratione prodi potuerit latitans adultera. *Num. 5. v. 11. & ſeqq.* Sed & ubique ferè gentium graviſſimis pœnis capitalibus illud coërcetur. In ſacris conſtat pœnam capitis eſſe *Lev. 20. v. 10. Devt. 22. v. 22.* ſcil. ut uterque adulter ſaxis obruatur. *Joh. 8. v. 5. Devt. 22. v. 21.* Ita apud Parthos nulla deliᵭa adulterio gravius vindicata eſſe ait Juſtin. *lib. 41. c. 3.* Imperator Macrinus adulteros ſemper vivos ſimul incendit junᵭis corporibus. *Jul. Capitol. in vit. Macr. cap. 12.* Et apud alios populos plerumque capitale fuiſſe exemplis oſtendit *Dambaud. Prax. Rer. crim. cap. 91. n. 53. & ſeqq.* Quod & innuit Virg. *6. Aneid. verſ. 612.* ubi in locis inferorum, quibus retinentur & puniuntur impii, etiam adulteros recenſens, inquit: *Quique ob adulterium cæſi:*

§. 33.

De jure civili veteri putant in adulteros non ultimo ſupplicio, ſed deportatione animadverſum fuiſſe. per *l. 5. ff. de quæſtion. l. 14. ff. de Teſtib. l. 13. ff. de his qui ut &c.* Quod tamen dubium fit tum *ex d. loco Virg.* tum per *l. 18. C. de Tranſact. & l. 9. C. ad L. Jul. de Adult.* licèt eas à Tribon. interpellatas putent. Et certum eſt, ſaltem poſt Conſtantinum I. pœnam capitalem faᵭam eſſe; *l. 30. C. eod. tit. Nov. 134. c. 10. §. 4. Inſt. de Publ. jud.* ubi pœna capitis ipſi legi Juliæ tribuitur. Nam & ex ipſa L. Corn. de Sicar. ſaltem deportationis pœna conſtituta eſt, & tamen capitis pœnam ipſi L. Corneliæ vindicat Juſt. *in §. 5. Publ. jud.* Et potuit equidem non minùs id facere, quam jura SCti Pegaſiani aggregare SCto Trebelliano vetuſtiori. *§. 7. de Fideic. her.* Quanquam

quam & dici posſit, his duabus legibus plura ſtatui, ſcil. L. Julia non modò de adulteriis ſed & ſtupris cum ſoluta: L. Cornelia tum de Homicidiis, tum de iis qui hominis occidendi causâ cum telo ambulant: Et ideo non ultimam pœnam, quæ nunquam in utrumq; cadit, ſed mediam ac talem, quæ utrique quodammodo communis eſſe posſit, pro ordinaria ſtatuisſe. Sanè uſu in adulteriis & homicidiis jam ante Conſtantinum M. pœnam capitis obtinuisſe, dubitandum non eſt.

§. 34.

Sic igitur ſanctisſime conſtituta eſt à Deo & à Natura talio, atque ita inter gentes exercitio uſuq; comprobata, omnique humano jure firmata; ut usque ad ſummam talionis nihil detrahi per gratiam ullius humanæ poteſtatis posſit: denique & ipſe Deus exercere eam ſolet.

§. 35.

De Jure divino & naturali id conſtat ex præceptis & rationibus hactenus allegatis: Quæ & divinus Servator noſter repetit ſimili regula: *Quâ menſura metiemini, eâdem & metientur vobis.* Matth. *7. v. 1.* Luc. *6. v. 30.* Atque ita Jacobus *c. 2. v. 13.* inquit: *Judicabitur absque miſericordia, qui ipſe miſericordia uſus non eſt.* Et Salomon *Proverb. 21. v. 13. Qui obturaverit aurem ſuam ad clamorem pauperis, viciſſim clamabit, nec audietur.* Ita Matth. *26. v. 52. Qui gladium ſumit, gladio peribit.* Et *Apoc. 13. v. 10. Qui carceri includit, ipſe carceri includetur.* &c. Suffragantur ei Gentiles, & Heſiodus *Oper. lib.* 1. ait: *Deum malorum operum gravem poſuiſſe talionem.* Conf. *inf.* §. *37. & ſeqq.*

§. 36.

Jure verò civili omnes in univerſum actiones rei

C per-

persecutoriæ in hac sola talionis lege fundantur: Nec infra eam actio ulla jure constituta est. Ex quo fonte est, quod *in l. 41. ff. de Pœn.* pœna *æstimatio delicti* dicitur. Prætereà in genere quoque edicto notissimo cautum est: *Quod quisq; juris in alium statuerit, ut eodem jure utatur l. 1. & tot. tit. quod quisque jur.* cujus edicti æquitatem, ac legem talionis summis laudibus commendat Jctus *in d. l. 1. princ. Hoc edictum*, inquiens, *summam habet æquitatem & sine cujusquam indignatione justa. Quis enim aspernabitur id jus sibi dici, quod ipse aliis dixit vel dici effecit?* Hoccine verò id ipsum est, quod sanctissimus Servator sanctissimè inculcat: *Quicquid vultis, ut vobis faciant homines, hoc & vos facite illis.*

§. 37.

Inter gentes quoque usitatam ac probatam fuisse talionem justam, ostenditur & auctoritate & exemplis. Autoritas passim ex Autoribus desumi potest: ut ex Ovid. *lib. 1. de Art. amand.*

- - *Nec enim lex justior ulla,*
Quàm necis artifices arte perire sua.

Antigone moritura ait: *Si illi peccant, tantundem mali ferent, quantum mihi injuriæ fecerunt.* Sophocl. *Antig. vers. 918.* Et Marcellus, Dux Romanus, de Siculis: *Quis passus hostilia, cùm fecerit, indignabitur.* Liv. *lib. 26. cap. 31.* Antiochus exprobrat Romanis; *aliud juris eos ipsi statuere, alio ipsos uti.* Liv. *lib. 35. cap. 16.* Cicero *Orat. pro Ligar.* hac totius orationis propè summâ refellit Tuberonem accusatorem Ligarii, quòd ipse in eadem causa fuerit. Horatius *Sermon. lib. 1. Satyr. 3. vers. 66. & seqq.*

§. 38.

Adeò autem persvasum fuit gentibus, justa talione justi-

justitiam inviolabiliter custodiri ut & post hanc vitam apud inferos, ubi exactisſime & perjustisſimos judices jura reddi credebant, immotam hanc legem observari statuerint. Ita Theseus ab inferis cum Hercule reversus Amphitruoni Regi pœnas & judicia impiorum refert ap. Senec. *Herc. fur. act. 3.* Ubi primùm Rex ait id credi inter gentes, & verumnè id sit quærit, *verſ. 726.*

- - Vera ne est fama, inferis
Tam sera reddi jura?

Tùm de judice quærit: *verſ. 729.*

Quis iste veri Rector & veri arbiter?

Respondet Theseus, *verſ. 730.*

Non unus alta sede Quæsitor sedet.
Auditur illo Cnossius Minos foro:
Rhadamantus illo: Thetidis hoc audit socer (Æacus)

Hi scil. exacti judicii & incorruptæ justitiæ famâ maximè omnium in hac vita floruerant, unde & inferis jus dare dicuntur. Tum verò de pœna addit *verſ. 734.*

Quod quisque fecit patitur, autorem scelus,
Repetit suoque premitur exemplo nocens; &c.

Tam sanctam immotamque legem talionis statuerunt gentes, ut & ibi, ubi omnium, quæ in hac vita acta & commissa sunt, exactisſima ratio, omnibusque perfectisſimè & sanctisſimè jus redditur, non aliâ quam talionis lege id fieri crediderint.

§. 39.

Undè adeò metuerunt talionem commisſi alicujus sibi conscii: Cùm Pœni Aristonem hospitem comprehendere vellent, ea ratione dissvasum id est, *Quod idem Carthaginensibus, & Tyri, & in aliis emporiis, in quæ* fre-

frequenter comment. eventurum sit. Liv. *lib. 34. cap. 61.* L. Tarquinius Superbus, cùm occiso Servio Rege, regnum scelere quæsivisset, metu hoc armatis se sepsit; *& conscius male quærendi regni ab se ipso adversus se exemplum capi posse, armatis corpus circumsepsit*, ut loquitur Liv. *lib. 1. c. 49.* Sylla Dictator cremari, non humo condi voluit, *veritus talionem eruto C. Marii cadavere.* Plin. *lib. 7. Hist. 54.* Cùm Pœni legato Romano catenas injecissent, & Hanno Pœnus Romam legatus mittendus esset, noluit ire metu talionis. Sed ab eo Scipio ipsum liberavit. Val. Max. *lib. 6. cap. 6. in Asdrub.* Vibius Virius Princeps urbis Capuæ, cùm defectionis à Romanis & trucidati præsidii autor fuisset, consciusque, quid ipse & Campani facturi essent, si Romanos in potestate sua haberent, adeò ejus rei talionem metuit, ut cùm aliis 27. Senatoribus ad epulas pariter & eosdem ausus eadem ratione invitatis, hausto veneno eodem propè rogo cremari decreverint. Liv. *lib. 26. c. 13.* Et hactenus de iis, qui metu occuparunt talionem. Videamus & de iis, qui exercuerunt.

§. 40.

Exempla verò ejus rei illustria apud gentes passim occurrunt: Cùm Tarquinienses Romanos in foro immolâssent; ipsi deindè bello capti, & Romam missi, *medio in foro omnes virgis cæsi ac securi percussi: id pro immolatis in foro Tarquinensium Romanis pœnæ hostibus redditum.* Liv. *Lib. 7. cap. 19.* Regulus à Pœnis captus miris modis excruciatus & inprimis diu somno prohibitus atq; ita vitâ privatus dicitur. *Id ubi Romæ innotuit, Nobilissimi Pœnorum captivi liberis Reguli à Senatu dediti, & ab iis in armario muricibus præfixo destituti, eademque insomnia excruciati interierunt.* Gell. *lib. 6. cap. 4.* Carolum IV. narrat

rat Dubravius, cùm pro tribunali in regno suo jus diceret, ac sacerdos quidam à Patrono suo Nobili viro oculis orbatus fuisset, eundem, etsi aliam offerret satisfactionem, utroque oculo multâsse. Dubr. *Hist. Boh. lib. 22. pag. 590.*

§. 41.

Sed & ipse summus rerum Arbiter insignibus exemplis hujus talionis sanctitatem inter gentes passim probavit, & sua quasi autoritate communit. Haut sine tremore legi potest, quomodo id exemplo suo agnoverit Adonibezec, Rex Chananæus & à Judæis captus & manuum pedumque pollicibus truncatus: *Septuaginta* inquit *Princeps amputatis manum ac pedum pollicibus colligebant sub mensa mea ciborum reliquias: Sicut feci, ita reddidit mihi Deus. Judic. 1. vers. 7.* Brutus & Cassius cum aliis Jul. Cæsarem occiderunt, ipsi deinde iisdem gladiis, quibus ille percussus est, se ipsos interfecerunt, omnesque eorum occisores brevi deinde extincti sunt: *Dion. Cass. Hist. lib. 48. princ.* ubi addit: *Ita nim. & justitia postulabat & Deus volebat eos interire, qui virum ad id virtutis & fortunæ progressum occidissent.* Idemque tradunt Svet. *in J. Cæs. in fin.* Jul. Capitol. *in Gordian. cap. 33.* Quod memorabile talionis divinæ exemplum deinde repetitum in Gordiano III. Imp. & ejus interfectores quoque sua manu, suisque gladiis, & iisdem quibus illum percusserant, interiisse dicuntur. Jul. Cap. *d. c. 33.* Agamemnon, occiso Tantalo, Thyestis filio, uxorem ejus Clytemnestram duxit: Deinde & ipse ab Ægystho adultero Clytemnestræ, & uterq; adulter rursus ab Oreste hujus filio occisus est. Alexandri VI. filius pessimus, qui nemini fidem servavit, ab eo, cujus fidei se commiserat, proditus est. Thuan. *lib. 1.* I-

dem notatur de Ludvico Sfortia, Mediolanensi Duce, qui nemini ipse fidus, neminem suorum fidelem sibi habuit. Carolus Burgundus, qui Conestabilium, fidei suæ se permittentem Galliæ Regi prodidit, vicissim à Compobachio proditus est, eo fato, ut, etsi Rex Galliæ moneret, tamen non providerit. Comin. *lib. 7.* ubi hanc talionem divinam bis inculcat. Sed & paria de Ludovico XI. idem Comin. prædicat, *Multos*, inquiens, *per omnem vitam perpetuo metu excruciaverat, & nunc ecce videmus eum ad consimilem planè modum affligi.* Marius Metello jam victori Jugurthæ succedens gloriam victoriæ ei eripuit, ipsi Mario deinde vicissim pari ratione Corn. Sylla. Plut. *in Mar. c. 12.* ubi id tribuitur ultioni divinæ. Pyrrhus, qui Priamum interfecit ad aram, iterum ad aram interfectus est, ut supra §. 2. retulimus ex Pausan.: quod adeò agnovere gentes, ut talionem ex ejus cognomine dixerint. *d. l.* Archelaus Macedoniæ Rex à Crateva quodam, scorto suo, hic vix triduo Rex iterum interfectus fuit Ælian. *Var. hist. lib. 8. cap. 9.* ubi hoc versu concludit *ex Hesiod lib. 1. Oper.*

Quæ mala quisque aliis, eadem sibi construit ipse.

Cui similem Democrito Chio tribuit *Arist. lib. 3. Rhetor. cap. 9.* Item Philippus Macedonum Rex Aratum, Achæorum Principem, virum rerum gestarum gloriâ præclarissimum, veneno clam dato occiderat; idemque scelus in Euriclidem & Miconem, Oratores, perpetraverat. Sed *hoc mortiferum poculum ipsi divina talione perniciem attulisse* inquit Pausanias *in Corinth. lib. 2. cap. 9.* nam minor ipsius filius, Perseus, alterum, Demetrium, veneno sustulit, ipseque pater ideò ægritudine animi extinctus est. *Hæc*, pergit Pausan. *hic recensui, respiciens ad divinum illum Hesiodi versum: Injuste in*

alte-

alterum consulentes consilium in se, autorem, inprimis verte-re. Pauf. d. loc. In qua specie in filium Venefici versa talio hoc acriùs excruciavit autorem.

§. 42.

Quæritur jam porrò, quousq; talio valeat? Resp. Intra fines ejus, quod est in potestate Magistratus; unde anima pro anima autoritate Magistratus (nam privatæ potestatis fines ea res excidit) in talionem venire potest, quia Magistratus habet jus vitæ & necis: Non autem adulterii, vel castrationis talio fieri adulterio reciproco vel castratione poterit: *Nov. Leon. 60.* quia Magistratui non competit jus permittendi, nedum decernendi hæc crimina: Hæc semper sunt crimina, homicidium non semper; nim. mortæ homicidæ, etsi non restituatur alteri vita, tamen tollitur malum: *sup. §. 28. & seqq.* Sed reciprocato adulterio vel castratione non tollitur malum, sed geminatur.

§. 43.

Objici posse videtur, quod Davidis adulterium creditur vindicatum eo facto, quo concubinæ ipsius à filio Absolomo stupratæ sunt. Paremque talionem passus dicitur Valentinus III. cujus occisi conjugem vi duxit Maximus, cum hujus conjugem ille prior vi stuprâsset. Sigon. *de Imp. Occid. lib. 13. in fin. & lib. 14. in princ.* Nam Resp. (1) Non conferri potest humanæ potestatis modulus cum divina; quæ quælibet mala, pro sapientissimæ suæ voluntatis placito, hominibus infligere potest; cùm humana finibus suis restricta sit. (2.) Multò maximè autem differt utriusque talionis modus. Magistratus enim talionem sententiâ decernit, quin probato delicto eam præcipit. Id verò non fit in exemplis appositis; sed improbi homines spon-

te sua

re sua faciunt hæc mala, quæ verò Deus ita moderatur, ut iis unà puniatur ac retalietur alterius commissum. Igitur David & Valentinus adulteri equidem non injustè idem passi sunt, vindice Deo, sed Absolomus & Maximinus non jure egerunt, ideoque & illi hoc facto talionem meruerunt; amboque mox cæsi sunt.

§. 44.

Idem judicium erit de eo, quod refert Ælianus *lib.9. Var. hist. cap.8.* de Dionysio Tyranno, qui, cùm Locrensium filias ad se accersitas promiscuè corrumperet, Locrenses ejus uxorem & filias quadam talionis vice iterum prostituerunt. Et quod Herodot. *lib. 8. cap.216.* de Hermotimo castratione talionem exercente scribit; de quo *inf. §. 49. & seq.*

§. 45.

Idem est, si talionis modus licitus fuit, sed personæ jus exequendi non competit: Ut in notissimo exemplo Alberti I. qui occidit Adolfum Imp. iterumque ipse quoque Albertus Imp. à Duce Carinthiæ occisus est. Ille quidem jure talionis id meruit, sed hic dux jus occidendi Imperatoris non habuit: Unde & ipse mox hujus facti pœnas dedit.

§. 46.

Competit verò jus exigendæ talionis ei, qui læsus est, ejusque heredibus. An & aliis? Neg. nisi ad eos quoque injuria pertineat, vel potestas ulciscendi, ut in exemplo liberorum Reguli, ad quos pertinuit injuria Patri illata: Item Magistratui, qui ulcisci potest injurias civibus illatas, & magis, si illatæ sint legatis, ut passim exempla obvia sunt.

§. 47.

§. 47.

Ex talione è contrario tenentur, qui læsere. An & alii? Neg. nisi factum vel judicium lædentis præstare & sequi teneantur; uti cives sequi tenentur judicium Principum suorum. Unde illud: *Quicquid delirant Reges, plectuntur Achivi.* Hic fons represaliarum, quibus pro alterius commisso alii cives eorumque bona capiuntur. Quo jure & ipsum jus belli in hostis, qui læsit, cives ac subjectos eorumq; bona hoc jure fundatur. Ad alios autem illud extendi non magis potest, quàm ex delicto alterius alius extraneus teneri.

§. 48.

Neque in contrarium movent exempla eorum, qui excessere hos fines: Uti Syracusani Icetæ uxores & filias, quin & alios ei necessitudine junctos, omnes innocentes, morte multârunt, quòd ipse Icetas Dionis uxorem, sororem, & filium impuberem, vivos in mare dejecisset, Plut. *in Timol. cap. 47.* ubi Plutarchus miratur, hoc Timoleonte, Ducum & virorum præstantissimo, præsente factum fuisse, idque ut inhumanissimum improbat.

§. 49.

Verùm repetendum est, quod modò diximus, alios esse terminos humanæ potestatis talionem decernentis; alios divinæ, taliones improbè quoque ultrò susceptas saltem permittentis, atque ad vindicanda aliorum commissa saluberrimè ac sapientissimè dirigentis. Sed & hujusmodi mala inferre Deus hominibus vitiosis potest. Licèt ergo Syracusani injustè egerint, non tamen hæ fœminæ, Deo Icetæ facinus rependente, injustè passæ sunt. Timoleon verò rectè

ne passus fuerit, an verò iram civium pro divina talione habuerit, eamque veneratus fuerit, quod ipse Plutarchus innuere videtur, in medio relinquimus. Ita Herodotus *lib. 8. cap. 16.* refert de quodam Panionio Chio, ex Eunuchorum venalitio quæstum agente, qui Hermotimum quendam emtum castravit, hic deinde Panionio cum uxore & filiis in potestatem fortè redacto, eum compulit, ut filiis suis ipse, & deinde hos filios, ut patri virilia exscinderent, dicens ei; *Deos justa lege utentes, ipsum* (Panionium) *infandæ rei opificem, in manus suas tradidisse, ut de pœna sibi irrogata queri non possit.* Et Herodotus ipse addit: *Ita supplicium ab Hermotimo in Panionium rediit.*

§. 50.

In hac tamen talione nihil jure ab Hermotimo factum videtur; nam nec illi privato id jus competiit, nec potuit crimen hoc pari crimine vindicare *sup. §. 44.* nec ad filios insontes extendere, nec hoc atrocissimo modo exequi, ut pater & filii invicem castrarent. Verùm Panionius tam nefanda & execranda negotiatione, quâ quæstum tota vita sua abominabilem fecerat, hanc equidem vindictam divinam meruit; quomodo ipse Hermotimus prædictis verbis id interpretatus est, ipse tamen, ut ostendimus, nimiùm excessit.

§. 51.

An & heredes tenentur? Dist. Si talio ex bonis defuncti fiat, heredes regulariter tenentur, nisi talis causa delicti sit, ex quo heredes in solidum conveniri nequeunt. juxta *tit. Inst. de Perp. & temp. act.* Si in corpore, ut pœna corporalis, ita & talio humana morte rei finitur: Quæ satis vulgati juris sunt.

§. 52. Si